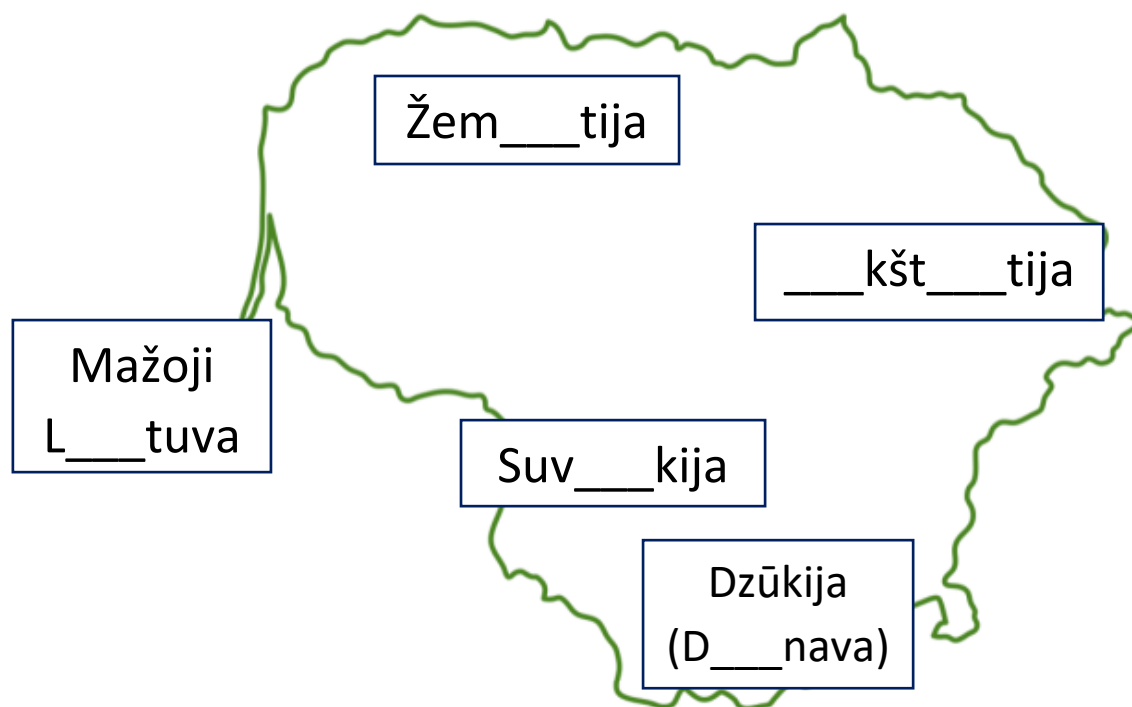

Užduotys su sociokultūriniu kontekstu. 6 klasė

1 TEMA: Tarptautiniai žodžiai. Jų vartojimas. Etnografiniai regionai.

1 užduotis. Lietuvos žemėlapyje matote etnografinių regionų pavadinimus. Jie istoriškai susiformavo XIII a. Regionų pavadinimuose įrašykite praleistus dvibalsius (AU AI arba IE) ir dvigarsį (AL). Žemėlapyje nubraižykite regionus skiriančias linijas.

Užrašykite tarptautinius žodžius, kuriuos pastebėjote užduoties aprašyme.

Pvz.: tema, entografiniai, _____

2 užduotis. Nuspalvinkite žalia spalva, kokie bruožai yra bendri, mėlyna – kokie skiriasi kiekviename Lietuvos etnografiniame regione.

Kokie iš šių žodžių yra tarptautiniai? Kokiais lietuviškais žodžiais galėtume juos pakeisti? Sugalvok su jais žodžių junginius, kad juos galėtume priskirti kokiam nors etnoregionui.

Pvz.: dialektas – aukštaičių dialektas – aukštaičių tarmė – aukštaičių šneka.

3 uždutis. Pažiūrėkite į paveikslėlius ir paklauskite įrašų ištraukas apie etnografinės Tuktuko keliones (<https://youtu.be/RZrKlpJXLms?si=FYDTpEjwqxG8DTIC>) ir parašykite 2-3 sakinius apie tai, kuo yra ypatingas **Aukštaitijos regionas** (kiekviename užduočių lape regionas skirtingas).

Pvz.: Aukštaitijos sostinė yra _____. Aukštaitijos herbe pavaizduotas _____.

Ar sukurtuose sakiniuose buvo pavartoti tarptautiniai žodžiai, jei taip, juos pabraukite.

4 uždutis. Pažiūrėkite į nuotraukas ir perskaitykite sakinius. Kuriam regionui kuri aprašymą priskirtumėte. Sujunkite aprašymą su pavadinimu.

Šio regiono **tradicinis** kostiumas iš kitų Lietuvos etnografinių regionų išsiskiria šviesiomis spalvomis, **dominuojančia** balta spalva.

Žemaitija

Aukštaitija

Šio regiono tautiniai drabužiai pasižymi nepaprastu spalvų, dryžių ir langelių margumu. Sijonai languoti, skaidrių **koloritų**.

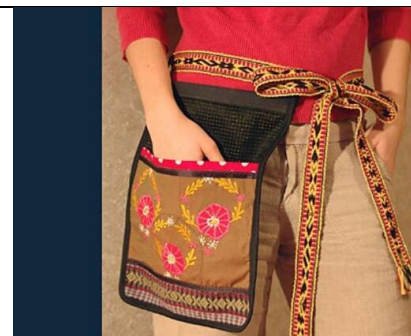
Kostiumas spalvingas, dažnai – ir turtingas, pasižymi brangių moteriškų skarų ir karolių gausa. Puošniai apsirengusios moters **siluetas piramidinis**. Pagrindinės šio regiono drabužių spalvos – raudona, žalia, juoda.

Dzūkija

Ryškiausia šventadienio moters kostiumo dalis – išskirtinio grožio spalvinga prijuostė. Vyrauja tamsios prijuostės, su stambiais ryškiais **ornamentiniais** stilizuotų lelijų žiedais.

Mažoji Lietuva

Ypatinga puošmena, puošni drabužio **detalė**, būdinga tik šiam regionui, – siuvinėtas delmonas (prie juosmens pasirišamas maišelis, kišenė smulkiems daiktams susidėti).

Suvalkija

Kaip supratote paryškintų žodžių reikšmes? Jas galėtumėte patikrinti Tarptautinių žodžių žodyne (TŽŽ) <https://tzz.lt/> Pvz.: tradicinis – **tradicija [lot. traditio — perdavimas, pasakojimas]: istoriškai susidarančių ir įsitvirtinančių kultūros formų (papročių, vaizdinių, simbolių, idėjų) perdavimas iš kartos į kartą; dominuojančia – **dominuoti** - [lot. dominari], vyrauti, būti aukščiau ko nors.**

5 uždutis. Perskaitykite anekdotą ir raskite tekste du hibridus*. Kokie charakterio bruožai būdingi kiekvieno etnografinio regiono atstovui?

Eina velnias su dideliu maišu per Aukštaitiją ir sugalvoja tokį išmislą: paima aukštaitį, įkiša į maišą ir eina toliau. Eina velnias per Dzūkiją, paima dzūką, įkiša į maišą ir eina toliau.

Eina velnias per Suvalkiją, paima suvalkietį, įkiša į maišą ir eina toliau.

Eina velnias per Žemaitiją, paima žemaitį, įkiša į maišą ir eina toliau.

Eina, eina, pavargsta, sunku pasidaro nešti, niekaip danešti maišo negali. Atidaro maišą, kad išbėgtų visi iš maišo. Pirmas išlėkė aukštaitis ir taip lėkė, taip skuodė, kad daugiau jo nepagautų. Antras išlipa dzūkas ir stovi, velnias ir klausia:

- Ko tu čia stovi?

Dzūkas atsako:

- Aš draugo laukiu.

Trečias išlipa suvalkietis ir taip pat stovi. Velnias ir klausia:

- O ko tu čia stovi?

- Aš maišo laukiu.

Pasižiūri velnias į maišą, ogi žiūri, ten žemaitis sėdi. Velnias ir klausia:

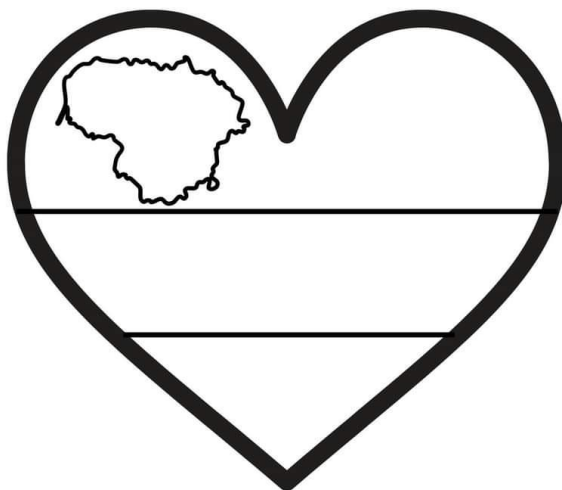
- O ko tu čia sėdi?

- O kas mane įkišo, tas ir ištrauks!"

**Hibridas* (lot. hibrida – mišrūnas), žodis, kuris, be savo kalbos, turi ir kitų kalbų kilmės nekaitybinių morfemų. (<https://www.vle.lt/straipsnis/hibridas-1/>)

6 užduotis. Įsivaizduokite, kad pas jus atvyko draugai, kurie nė karto nebuvo Lietuvoje. Papasakokite jiems įdomiausius faktus apie Lietuvos etnografinius regionus. Savo pasakojime pavartokite 3-5 tarptautinius žodžius.

7 užduotis. Kai girdite žodį *LIETUVA*, apie ką pirmiausiai pagalvojate, su kuo jis asocijuojasi? (pvz.: spalva, simboliai, vietos, būdvardis ar kita).

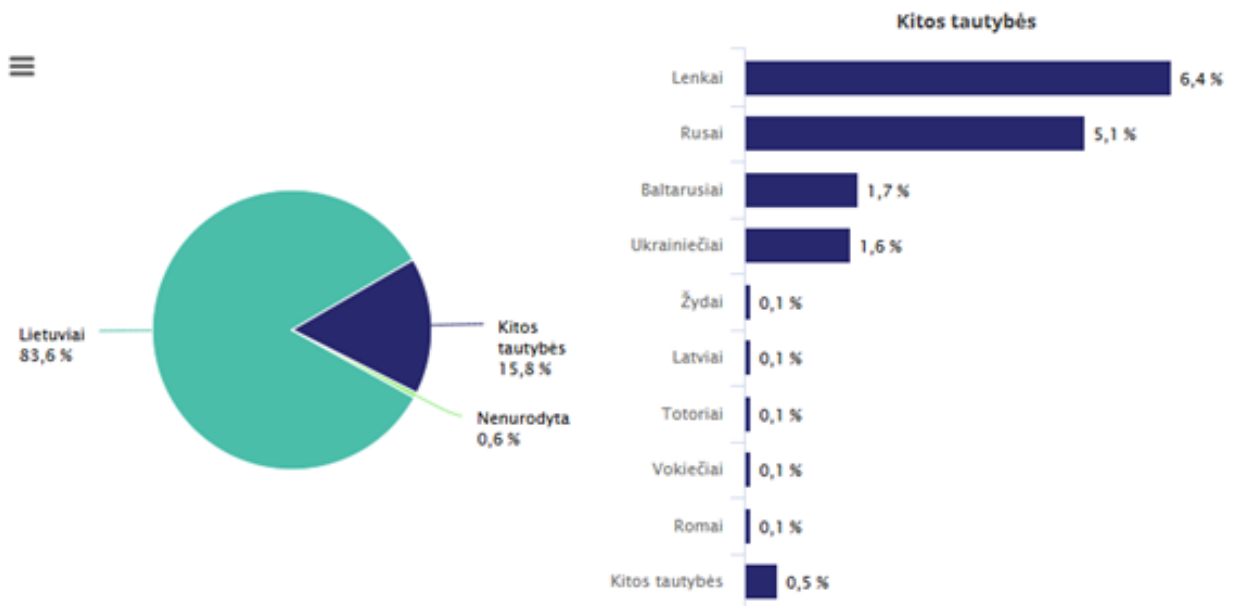

- ❖ Jei norėtumėte daugiau sužinoti apie Lietuvos etnografinius regionus, apsilankykite svetainėje <https://www.tautinispaveldas.lt/naujienos/etnografiniai-regionai/>
- ❖ Daugiau užduočių apie Lietuvos etnografinius regionus rasite čia: <https://vu1-4.smp.emokykla.lt/4-klase/lietuvos-etnografiniu-sriciu-ypatybes/uzduociu-rinkinys-31/>

2 TEMA: Kalbos dalys (daiktavardis, būdvardis, veiksmažodis). Lietuvos gyventojų įvairovė

1. Užduotis. Pažiūrėk į diagramą. Kokių tautybių žmonės gyvena Lietuvoje? Kas sudaro absoliučią gyventojų daugumą? Įvardink kitas keturias gausiausias tautines grupes (jos dar vadinamos *tautinėmis mažumomis*).

Nuolatiniai gyventojai pagal tautybę 2023 m.
Metų pradžioje

Kurios kalbos dalies žodis yra *tautybė*? _____

Kurios kalbos dalies žodis yra *nuolatiniai*? _____

Kurios kalbos dalies žodis yra *sudaro*? _____

2 užduotis. Vilnius yra atviras ir draugiškas įvairių tautybių žmonėms miestas. Gatvių pavadinimų lentelės parodo draugiškumą ir pagarbą Vilniuje gyvenančioms tautoms. Nuspalvink žalia spalva kokios lentelės tikrai yra, mėlyna – kokių lentelių Vilniaus gatvėse nepamatysime.

Totorių g.	Rusų g.	Lenkų g.	Islandijos g.
Latvių g.	Karaimų g.	Žydų g.	Suomių g.
Vašingtono g.	Anglų g.	Estų g.	Vokiečių g.

Gatvių pavadinimų lentelės užrašytos ne tik valstybine lietuvių kalba, bet ir užsienio kalbomis. Kaip jos atrodo, gali pamatyti vaikščiodamas Vilniaus gatvėmis arba gali pasidomėti nuotraukomis portale *15min* paspaudus nuorodą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/teismas-atmete-reikalavima-nuimti-lenteles-uzsienio-kalbomis-vilniuje-56-75554>

Išlinksniuok žodžių junginius ir išasmenuok veiksmažodžius.

Vienaskaita	Daugiskaita
V. unikali lentelė, tautinė mažuma	V. unikalios lentelės, tautinės mažumos
K.	K.
N.	N.
G.	G.
Įn.	Įn.
Vt.	Vt.

Esamasis laikas	Būtas kartinis laikas	Būtas dažninis laikas	Būsimasis laikas
Aš užrašau, vaikščioju	Aš užrašiau, vaikščiojau	Aš užrašydavau, vaikščiodavau	Aš užrašysiu, vaikščiosiu
Tu	Tu	Tu	Tu
Jis, ji	Jis, ji	Jis, ji	Jis, ji
Mes	Mes	Mes	Mes
Jūs	Jūs	Jūs	Jūs
Jie, jos	Jie, jos	Jie, jos	Jie, jos

3 uždutis. Įrašyk į tekstą praleistus žodžius.

laisvai, ukrainiečiai, tikėjimą, valstybė, lenkai, Lietuva, šimtas penkiolika, lietuviai, sudaro

_____ kai kurioms tautoms tapo tėvyne, bet jos išsaugojo tikėjimą, savitą kultūrą, tradicijas, papročius ir kalbą. Lietuvoje užfiksuota net _____ tautybių žmonių. _____ sudaro 83,6 proc. nuolatinių gyventojų. Tik keturios tautinės grupės _____ daugiau nei 1%: tai yra _____, rusai, ir _____. Lietuva – demokratinė _____ ir čia gyvenantys žmonės turi vienodas teises ir pareigas. Tautinių mažumų gyventojai gali _____ kalbėti savo kalba, leisti savo laikraščius, turėti kultūrinės organizacijas, išpažinti savo _____.

Veiksmažodžius pabrauk dviem linijomis, daiktavardžius – viena, būdvardžius – vingiuotai.

4 uždutis. Perskaityk pateiktus tekstus. Kuriai tautai kurį aprašymą priskirtumei. Sujunk aprašymą su tekstu.

Literatūra, teatras, muzika ir šokiai užima svarbią vietą šios tautos kultūroje. Tradiciniai šokiai - mazūras ir polonezas, dažnai

atliekami kultūriniuose renginiuose ir šventėse. Religija – katalikybė. Tradiciniai patiekalai - pierogi ir bigos.
Šios tautos atstovai Lietuvoje išpažįsta stačiatikių arba katalikų tikėjimą. Dažnas šios tautos patiekalas gaminamas iš bulvių, kurios čia vadinamos „antrąja duona“. Vienas iš populiariausių kasdienių patiekalų yra vadinamas „zacirka“ – tai sriuba, gaminama pilant iš miltų, kiaušinio ir pieno pagamintą tešlą į karštą vandenį. Tokia sriuba po to balinama pienu.
Kitaip Lietuvoje vadinami litvakai. Jų kalba – jidiš, religija – judaizmas. Litvakai sukūrė tokius patiekalus, kaip kugelis, cepelinai, bulviniai blynai (latkės), beigeliai. Kiti svarbūs litvakų patiekalai yra įdaryta žuvis, kapota silkė, foršmakas, pynutė (challah), ir kt.
Dauguma tikinčiųjų šios tautos atstovai yra musulmonai. Garsiausias jų patiekalas Lietuvoje ir už jos ribų yra sluoksnuotas pyragas su aguonų įdaru „Šimtalapis“. Taip pat plačiai žinomi koldūnai su avienu ir jautiena, moliūgų pyragas su mėsa, saldumynas - chalva.

baltarusiai

totoriai

lenkai

žydai

Užpildyk lentelę – sugalvok giminiškų žodžių. Remkis pavyzdžiu.

Daiktavardis	Būdvardis	Veiksmažodis
kūrinys	kūrybingas	sukurti
	kalbus	
garsas		
		saldinti

5 uždutis. Kokia yra tavo tautybė? Papasakok, ką žinai apie savo tautybės žmones (tikėjimas, maistas, tradicijos ir kt.)? Rask Lietuvos žemėlapyje žodį *Lietuva*, kuris parašytas tavo gimtąja kalba.

Parašyk 3 sakinius, kuriuose būtų: 1 veiksmažodis 2 daiktavardžiai 3 būdvardžiai; 1 daiktavardis 2 būdvardžiai 3 veiksmažodžiai; 1 veiksmažodis 2 būdvardžiai 3 daiktavardžiai.

6 uždutis. Žinai, koks yra bendras Lietuvos gyventojų skaičius? Paklausk Marijono Mikutavičiaus dainos *Trys milijonai*. Pabrauk daiktavardžius juodai, būdvardžius mėlynai, veiksmažodžius raudonai.

Galbūt per daug ir per ilgai mes kariavom,
Galbūt per ilgai kartojom žodį "šlovė"
Gal kartais per daug iš kitų reikalavom
Ir kartais per tyliai mes norėjom nugalėt.

Ir aš ten buvau,
Laimingas pergalės dainas dainavau,
Iškėlęs du pirštus į dangų laikiau,
Nes nugalėtojų jau niekas neteis,
Į juos akmens nepaleis.
Viskas buvo seniai -
Tu per ilgai per ramiai gyvenai,
Bet mano gyvas kraujas vėl atsigaus,
Kaip atsigauna žolė po gero lietaus.

*Nesikankink dėl medalio,
Bet verta kovot ligi galo dėl savo garbės,
Pabandom iš naujo,
Nors esam pasauly tik trys milijonai,
Neliek savo kraujo dėl aukso,
Nes būsi legenda,
Kol nepraradom vilties,
Net jeigu ir vėl
Tik per klaidą netapom mes čempionais.*

Ir aš tūkstantį kartų sakiau savo draugui:
"Mes geri, mes galingi, mes šiandien laimėsime",
Ir jis sakė "nė velnio",
Ir jis tūkstantį kartų buvo teisus, bet
Bet geriau negyvent negu visai netikėt.
Nenuleidžiam galvos, net jeigu mums nesiseka
Devynis kartus iš eilės.
Juk mes ne iš tų,
Kur pralaimi dar nenugalėti.
Ir nebelieka jau baimės,
Kada viskas nurimo ir baigės,
Gali numirt iš nevilties ar iš laimės,
Net jei žaidi tik šachmatais arba dartais.
Juk būna, kad kartais
Lieki vienas be draugo
Ir jauti, jog kažkas tave saugo.
Mes per vieną naktį dideli užaugom
Ir mes galingi iš naujo.

Internetiniai šaltiniai:

<https://youtu.be/cLSkS4H-SxE?si=q9nBvCXfxFodpLpH>
<https://www.tautinispaveldas.lt/naujienos/etnografiniai-regionai/>
<https://m.atostogoskaime.lt/amatu-sarasas/>
<https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventojai-2022/salies-gyventojai/gyventoju-skaicius-ir-sudetis>
<https://www.tautinispaveldas.lt/naujienos/tradiciniai-amatai/>
<https://lektuvubilietai.lt/lt/flights/food/tradiciniai-patiekalai-lenkijoje>
<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/teismas-atmete-reikalavima-nuimti-lenteles-uzsienio-kalbomis-vilniuje-56-755554>
<https://youtu.be/RZrKIpJXLms?si=FYDTpEjwqxG8DTlC>
<https://dainutekstai.lt/r524/marijonas-mikutavicius-trys-milijonai.html>